

**ПРЕЗИДЕНТ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ҚОНУНЧИЛИК
ПАЛАТАСИ ВА СЕНАТИНИНГ ҚЎШМА МАЖЛИСИДАГИ
МАЪРУЗАСИ**

23.01.2015

Ҳурматли депутатлар!

Муҳтарам сенаторлар!

Қадрли дўстлар!

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига бўлиб ўтган сайловда эришган ғалабангиз билан, халқимиз томонидан кўрсатилган юксак ишонч билан сизларни табриклиш, барчангизга сиҳат-саломатлик, баҳт-саодат, фаолиятингизда янги омадлар тилашга рухсат бергайсиз.

Бўлиб ўтган сайловларни кузатишда иштирок этган 70 мингдан ортиқ маҳаллий ва 340 дан зиёд чет эллик кузатувчилар, нуфузли халқаро ташкилотлар вакилларининг аксарият кўпчилигининг фикрича, бу **сайловлар**

очиқлик ва ошкоралик шароитида, халқаро ҳуқуқ нормалари ва стандартларига тўла мувофиқ равишда ўтди.

Мазкур сайловлар авваламбор жамоатчилигимиз, халқимизнинг ижтимоий-сиёсий фаоллиги, сиёсий партиялар, фуқаролик институтларининг обрў-эътибори ва нуфузи, етуклик даражаси сезиларли равишда ошганини кўрсатди.

Шу билан бирга, ўтказилган сайловлар мамлакатимизда демократик давлат ва кучли фуқаролик жамияти қуришга қаратилган, инсон ҳуқуқ ва эркинликлари ҳамда манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида ҳаётимизга жорий этилаётган демократик ўзгариш ва ислоҳотларнинг амалий натижаларини намойиш этди.

Буларнинг барчасини сайловларга тайёргарлик кўриш ва ўтказиш жараёнининг ўзи, уларнинг якунлари ҳам яққол тасдиқлаб турибди. Бўлиб ўтган сайловларда 18 миллион 500 мингга яқин фуқаро ёки сайловчиларнинг 88,9 фоизи иштирок этди.

Шуниси диққатга сазоворки, Қонунчилик палатаси депутатлигига номзодларнинг сайловолди кураши кескин ўтган 135 та сайлов округининг 22 тасида биринчи босқичда номзодлар етарлича овоз ололмади ва бу округларда такорий овоз беришни ўтказишга тўғри келди. Бу эса сайловларнинг демократик асосда ўтказилганидан далолат беради.

Фурсатдан фойдаланиб, Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси ва жойлардаги барча сайлов комиссияларига, сайловларнинг қонунларга, Конституциямиз нормалари, умумэътироф этилган халқаро демократик принцип ва талабларга мос равишда ўтиши учун куч-ғайратини сафарбар этган минглаб фаолларга миннатдорлик билдираман.

Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти, Шанхай ҳамкорлик ташкилоти, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги, кўпгина давлатларнинг миллий сайлов комиссиялари вакиллари, хорижий мамлакатлардан келиб қатнашган сиёsatчи ва кузатувчиларга ўз номидан, халқимиз номидан алоҳида чуқур миннатдорлик билдириш барчамизга катта мамнуният етказади.

Хурматли дўстлар!

Бугун Олий Мажлисимизнинг аввалги таркиби фаолиятига якун ясар эканмиз, холисона таъкидлашимиз даркор — парламентимиз томонидан амалга оширилган ишлар демократик ислоҳотларни ҳаётимизга жорий этишда, фуқаролик жамияти қуриш йўлида қўйган қадамларимизда муносиб ҳисса бўлди, десак, ҳеч қандай хато бўлмайди.

Ўтган давр мобайнида ҳаммаси бўлиб 140 дан ортиқ қонун ва меъёрий-ҳукуқий ҳужжатлар қабул қилинди.

Олий Мажлис томонидан 2010 йилнинг ноябрь ойида қабул қилинган Мамлакатимизда демократик ислоҳотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш концепцияси, ҳеч шубҳасиз, бизнинг эртанги қунимизни белгилаб берадиган, ҳам сиёсий, ҳам иқтисодий ислоҳотларимизнинг Стратегик дастурига айланди.

Концепция доирасида бугунги кунгача қабул қилинган 27 та қонун, уларни кенг миқёсда муҳокама этиш ва қабул қилиш жараёнининг ўзи давлат ҳокимияти ва бошқарувини янада демократлаштириш ва эркинлаштириш, суд ҳокимияти мустақиллигини, сўз ва ахборот ҳамда сайлов эркинлигини таъминлаш, сайлов тизими ва фуқаролик институтларини ривожлантиришда муҳим омил ва катта амалий ҳисса бўлди.

Мазкур Концепцияга мувофиқ, 2011 йилда ва 2014 йилда Конституциямизга киритилган тузатишлар, давлат қурилиши соҳасида қабул қилинган бошқа қатор қонунчилик ҳужжатлари давлат ҳокимиятининг асосий субъектлари — Ўзбекистон Республикаси Президенти, Олий Мажлис, мамлакат ҳукумати ваколатларини, қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимияти ўртасида ўзаро тийиб туриш ва манфаатлар мувозанати механизmlарини янада ривожлантириш ва оптималлаштиришни таъминлади.

Давлат ҳокимияти тизимида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ва жойлардаги вакиллик органларининг ролини сезиларли равишда ошириш, ҳукумат, ижро ҳокимияти органларининг мустақиллиги ва ваколатларини кенгайтириш ва айни пайтда қабул қилинган қонунларнинг бажарилиши ва таъсирчанлигини янада кучайтиришга имкон яратди.

Мамлакатимизда суд-хуқуқ соҳасини демократик асосда янада ислоҳ этиш, мустаҳкамлаш ва эркинлаштириш бўйича амалга оширилаётган тизимли ишларда парламентнинг алоҳида ўрин тутганини таъкидлаш зарур.

Ана шу даврда парламент томонидан қабул қилинган 30 га яқин қонунчилик ҳужжатлари қонун устуворлигини таъминлаш, суд ҳокимияти мустақиллигини мустаҳкамлаш, инсон хуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилишда хуқуқни муҳофаза қилиш тизимининг самарадорлигини оширишда муҳим омил бўлди.

Парламент фуқаролик жамияти институтларини ривожлантириш, оммавий ахборот воситаларининг мустақиллигини мустаҳкамлашга ҳам

салмоқли ҳисса қўши. Бу соҳада қабул қилинган ўнга яқин қонунчилик ҳужжатлари, жумладан, “Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида”ги Қонуннинг янги таҳрири, “Ижтимоий шериклик тўғрисида”ги Қонун ва бошқа меъёрий-хуқуқий ҳужжатлар мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш, фуқароларнинг ижтимоий фаоллигини ошириш, жамиятимизда манфаатлар мувозанатини таъминлаш каби энг муҳим вазифаларни ҳал этишда **фуқаролик институтларининг роли ва аҳамиятини янада кучайтириди.**

Шу борада Ўзбекистон экологик ҳаракатининг фаолиятини алоҳида қайд этишни истардим. 2008 йилда Қонунчилик палатасида ушбу ҳаракат вакилларига ўн бешта депутатлик ўрнини ажратиш ҳақида қабул қилинган қарор нақадар тўғри бўлганини ҳаётнинг ўзи тасдиқлади. Сўнгги йилларда мазкур ҳаракатнинг Қонунчилик палатасидаги депутатлар гурӯҳи соғлиқни сақлаш, атроф-муҳитни ҳимоя қилиш, табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш, бу соҳага фуқаролик институтларини фаол жалб қилишда муҳим аҳамиятга эга бўлган **9 та Қонун, хусусан, “Экологик назорат тўғрисида”ги Қонунни қабул қилиш ташабbusi билан чиқди.**

Парламент томонидан демократик ва бозор ислоҳотларини янада чуқурлаштириш, иқтисодиётни эркинлаштириш ва таркибий ўзгартириш, кичик бизнес, тадбиркорлик, фермерлик ҳаракатини кенг ривожлантириш учун муҳим асос бўлиб хизмат қилаётган 30 дан ортиқ қонунчилик ҳужжати қабул қилинди.

Бугунги кунда **Олий Мажлис ҳар йили, ҳукумат тақдимномасига кўра, иш ўринлари ташкил этиш ва аҳоли бандлигини таъминлаш дастурини кўриб чиқиб, тасдиқламоқда,** унинг ҳаётга татбиқ этилиши устидан парламент назоратини олиб бормоқда. 2014 йилги дастурни амалга ошириш натижасида мамлакатимизда 980 мингдан ортиқ, жумладан, ёшлар, касб-хунар коллежлари битиравчилари учун янги иш ўринлари ташкил этилди.

Бир сўз билан айтганда, ўтган даврда яратилган мустаҳкам меъёрий-хуқуқий база, айниқса, дунёда ҳали-бери давом этаётган молиявий-иқтисодий инқироз шароитида мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан барқарор суръатлар билан ривожлантиришнинг муҳим омилига айланди. Ўзбекистонда ялпи ички маҳсулотнинг ўсиш суръатлари сўнгги 10 йилда дунёдаги саноқли давлатлар қаторида 8 фоиздан кам бўлмасдан келмоқда. Шу билан бирга, саноат ишлаб чиқариши, инвестициялар ҳажми ва аҳолининг реал даромадлари жадал равишда ўсиб бормоқда.

Бундай натижалар билан ҳар қанча фахрлансак арзийди, албатта.

Олий Мажлис палаталарининг қонун ижодкорлигини амалга ошириш бўйича янги, замонавий фаолият шаклларини жорий этишга қаратилган ишларини алоҳида қайд этиш жоиз.

Қонунчилик палатаси томонидан “Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлиги тўғрисида”ги қонун лойиҳасини синовдан ўтказиш бўйича биринчи марта ҳуқуқий тажриба амалга оширилди. Хорижий экспертларнинг фикрига кўра, ноёб хусусиятга эга бўлган ушбу тажриба сифатли, ҳаётнинг бугунги талабларига жавоб берадиган қонунчилик ҳужжатларини тайёрлаш ва қабул қилишнинг замонавий усулларини синаб кўриш имконини берди.

Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинги институтини ўз вақтида ташкил этганимиз парламент фаолияти самарадорлигини оширишга катта ҳисса бўлиб қўшилганини қайд этмоқчиман. Мустақил тузилма бўлган мазкур институт қонунчилик, қонун ижодкорлиги фаолиятини сифат жиҳатдан яхшилашга жиддий таъсир кўрсатмоқда.

Институт томонидан амалдаги қонунчиликни қиёсий таҳлил қилиш, қонун ижодкорлиги соҳасидаги хорижий тажрибани ўрганиш бўйича олиб борилаётган ишлар алоҳида аҳамият касб этмоқда. Ҳеч шубҳасиз, бу ишлар қонун ижодкорлиги борасида олдимиизда турган вазифаларни самарали ҳал этиш имконини беради ва уларни янада ривожлантиришни, бунинг учун зарур ташкилий-техник шароитларни яратишни талаб қиласди.

Биз бундан роппа-роса ўн йил олдин таркибида депутатлар доимий равища, профессионал асосда ишлайдиган Қонунчилик палатаси ва шунингдек, ҳудудий вакиллардан иборат қонунчилик органи бўлмиш Сенат фаолият кўрсатадиган икки палатали парламентни ташкил этишни ўз олдимиизга мақсад қилиб қўйган эдик. Бугун ана шу мақсадимиз тўлиқ рўёбга чиқди, деб ишонч билан айтишимиз мумкин. Натижада қабул қилаётган қонунларимиз сифати сезиларли даражада ошди, минтақалар, тармоқлар ва давлатнинг умумий манфаатлари мутаносиблиги тобора самарали таъминланмоқда.

Айни пайтда биз парламент фаолиятини замонавий талабларни инобатга олган ҳолда тубдан яхшилаш, қонун ижодкорлиги ва қонунчилик фаолияти сифатини оширишни мақсад қилиб қўяр эканмиз, Олий Мажлиснинг ўтган даврдаги фаолиятини холисона баҳолаб, кўзга

ташланадиган камчилик ва жиддий нуқсонлар устида алоҳида тўхталиб ўтишни зарур, деб биламан.

Нега деганда, йўл қўйилган камчилик ва хатоларни тан олмасдан, икror бўлмасдан туриб, уларни йўқ қилиш оғир кечади.

Биринчидан. Олий Мажлисимииз қонунни, ҳуқуқни қўллаш амалиётига етарлича эътибор бермаётганини эътироф этиш керак.

Қонунлар қабул қилиниши билан ҳаётимизда нима ўзгарди, улар тараққиётга, ижтимоий-сиёсий, иқтисодий, суд-хукуқ ислоҳотларининг боришига қандай таъсир қўрсатди, деган саволларга камдан-кам эътибор берамиз.

Масалан, биз қонунчиликни эркинлаштириш ҳақида кўп гапирамиз. Шу билан бирга, одамлар ўз ҳаётида бундай эркинлаштириш жараёнини қандай ҳис этаётганига, бу ҳақда журналистлар, шарҳловчилар нималарни гапираётганига қараб, бу ишларнинг натижасига энг аниқ баҳо бериш мумкин.

Айни вақтда шуни ҳам тан олишимиз керакки, қабул қилинаётган қонунлар одамлар ҳаётига, сиёсий, иқтисодий тараққиётга қандай таъсир кўрсатаётгани ҳақида жойлардан келиб турадиган, парламентга ўз фаолиятини янада такомиллаштириш имконини берадиган ахборот алмашиш механизми деярли ишламаяпти.

Шу боис Олий Мажлис палаталарининг қонунчилик фаолиятини тартибга соладиган ҳуқуқий ҳужжатларда қонунларни ижро чиларга етказиш ва шунингдек, ҳуқуқни қўллаш ва амалга ошириш самарадорлигини албатта ўрганишни ва шу асосда парламент палаталарининг қонун ижодкорлиги, назорат-таҳлил ишлари дастурларига зудлик билан тузатишлар киритишни кўзда тутадиган меъёрий-ҳуқуқий механизmlарни мустаҳкамлаш — бугунги кунда долзарб вазифага айланиши даркор.

Иккинчидан. Ўрганишлар натижалари шуни кўрсатмоқдаки, кўпинча қабул қилинаётган қонунлар, уларга киритилаётган ўзгартиш ва қўшимчалар ишламаяпти. Бунинг сабаби, биринчидан, ушбу қонунларда улардаги нормаларни амалга ошириш бўйича аниқ механизmlар ишлаб чиқилмагани билан боғлиқ бўлса, иккинчидан, мазкур қонунларнинг самарали ишлашига ёрдам берадиган тегишли қонуности ҳужжатлари чиқарилмаётганида бўлиб, уларсиз эса бу қонунларда белгиланган қоидалар умуман ишламаётганини англаб олишимиз даркор.

Энди ўзимизга бир савол бериб кўрайлик: парламентимиз қабул қилишни “яхши кўрадиган”, ижро механизmlарига эга бўлмаган қонунлар нима учун

“хавода осилиб, муаллақ бўлиб” қолмоқда? Нима учун улар мантиқий яқунига етказилмаяпти, ҳуқуқни қўллаш босқичигача олиб борилмаяпти?

Ўйлайманки, бу борадаги асосий сабаблардан бири шуки, биз қонунларни қабул қиласр эканмиз, уларни ишлаб чиқиш жараёнидаёқ қўйишимиз керак бўлган саволни, яъни бу қонунга реал ҳаётда қай даражада эҳтиёж бор ва у қанчалик самарали ишлайди, деган саволни ўз олдимизга қўймаймиз. Бу эса қонунчилигимизда такрорлар ва зиддиятли ҳолатларнинг учраб туришига, унинг самарадорлиги пасайишига сабаб бўлмоқда.

Шу ўринда бир мисол келтирмоқчиман. 2014 йилнинг май ойида Концепцияга мувофиқ “Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги Қонунни янги таҳрирда қабул қилдик. Очиқ тан олиш керак, корпоратив бошқарув соҳасида мухим ҳужжат бўлган бу қонун ҳалигача тўлиқ ишлагани йўқ.

Амалиёт шуни кўрсатмоқдаки, акциядорлар, авваламбор, акцияларнинг миноритар эгалари ўз ҳуқуқларидан тўлиқ фойдаланмаяпти, улар акциядорлик жамиятлари фаолиятига таъсир кўрсатмаяпти. Бунинг асосий сабабларидан бири шуки, ҳуқуқнинг бошқа соҳалари, хусусан, маъмурий, жиноят, хўжалик қонунчилигига ушбу қонун қабул қилиниши билан бир пайтнинг ўзида унинг ижросини таъминлайдиган маъмурий-ҳуқуқий, суд-ҳуқуқ механизmlари кўзда тутилмаган. Хусусан, акциядорларнинг ҳуқуқларини бузгани учун мансабдор шахсларнинг маъмурий жавобгарлиги белгиланмаган.

Айни пайтда корпоратив бошқарув тизими ривожланган мамлакатлар тажрибаси шуни кўрсатадики, уларнинг қонунчилигига жавобгарлик, суд ҳимояси корпоратив муносабатлар ва улар билан боғлиқ тартиб-таомилларнинг деярли барчасини қамраб олган.

Бир ҳақиқат ҳаммамизга аниқ ва равshan бўлиши керак — бозор ислоҳотларини чуқурлаштириш соҳасида қабул қилинаётган чоратадбирлар, хусусан, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш мақсадида биз қонунларимизда белгилаб қўяётган рағбатлантирувчи омиллар, преференциялар қачон ишлайди? Қачонки ҳуқуқнинг юқорида қайд этилган бошқа тармоқларига тегишли бўлган ҳуқуқий институтлар, аввало, суд-ҳуқуқ соҳасининг таъсир кўрсатиш механизmlари билан мустаҳкамлаб қўйилган тақдирдагина улар ўз самарасини беради.

Ҳозирги шароитда тұғридан-тұғри таъсир күрсатадиган қонунлар, кодификация қилинган қонунчилик ҳужжатларини қабул қилиш, янги қонунларда белгиланған қоидаларни тұлық рүёбга чиқаришни таъминлайдиган қонуности ҳужжатларини ўз вақтида эълон қилиш мұхим аҳамияттаға эга.

Ана шу масалаларнинг барчаси Олий Мажлис палаталарининг доимий дикқат-эътиборида бўлиши даркор. **Такрор ва такрор айтишни зарур деб биламан** — биринчи навбатда, айнан қонун қабул қиладиган олий қонунчилик органи нафақат бу қонунларнинг сўзсиз бажарилишидан, айни пайтда уларнинг бир-бирига зид келиб қолмаслиги, қонунчиликнинг аниқ тизимга асосланиши, умуман, хуқуқий тартибга солиш тизимининг мукаммал бўлишини таъминлашдан манфаатдор бўлиши зарур.

Учинчидан. Қонун лойиҳаларини давлат бошқаруви, фуқаролик жамияти институтларининг турли бўғинларида кенг ва амалий муҳокама қилишни таъминлаш мұхимдир. Айтиш керакки, биз бу иш билан деярли шуғулланмаймиз ёки номигагина шуғулланамиз. Бунинг сабаблари жуда кўп. Балки бундай муҳокамалар чоғида қонун лойиҳаси янги қоидалар билан кенгайиб кетишидан ва бу қоидалар асосида қонун лойиҳасини ўзгартириш, уни қайта ишлашга тўғри келишидан қўрқармиз? Шу билан бирга, бу масалада қонун лойиҳасини ишлаб чиқувчиларнинг ўзига бино қўйиши, профессионал даражасининг пастлиги ҳам ўз таъсирини кўрсатади.

Ҳеч кимга сир эмас, амалиётчилар тажрибаси кўпроқ бўлгани учун қонунларнинг моҳиятини қонун чиқарувчилардан кўра яхшироқ билади. Ишимиз самарали бўлиши, қонунчиликнинг сифати ва таъсирчанлигини ошириш учун **олимлар, юқори малакали мутахассис ва эксперталарни кенг жалб этган ҳолда, қонун лойиҳасини албатта атрофлича муҳокама этиш шарт, деб ўйлайман.**

Қонунлар лойиҳалари, айниқса, аҳолининг ҳаётый мұхим манфаатлари, ижтимоий хуқуқларига бевосита дахлдор бўлган қонунчилик ҳужжатлари муҳокамасига жамоатчиликни, фуқаролик институтлари вакилларини ҳам кенг жалб этиш лозим.

Аввалимбор, сўз мамлакатни бошқаришда фуқароларнинг иштирокини ҳар томонлама кучайтириш ҳақида бормоқда. Давлат **бошқаруви асосини қонунлар ташкил этар экан, қонун ижодкорлиги соҳасида фуқаролик жамияти институтлари фаол иштирок этиши зарур.** Шу муносабат билан бу борадаги ишларнинг очиқлигини таъминлаш, жамоатчиликни

парламент палаталарининг қонун ижодкорлиги, назорат-таҳлил фаолиятидан ҳар томонлама хабардор қилиб бориш муҳим вазифа бўлиб ҳисобланади.

Тўртингидан. Қонун лойиҳаларини хорижий хуқуқий амалиёт билан ҳар томонлама чуқур қиёсий таҳлил қилиш асосида уларни муҳокама этиш, тайёрлаш ишларини сифат жиҳатидан янада юқори босқичга кўтариш даркор. Тан олишимиз керак, биз бу масалага ҳам етарлича эътибор бермаяпмиз.

Демократик давлатларнинг қонун ижодкорлиги тажрибасини ўрганишга, шунингдек, тайёрланаётган қонун лойиҳаларини ривожланган хорижий мамлакатларда қабул қилинган шундай қонунлар лойиҳалари билан қиёсий таҳлил қилишга бағишиланган турли конференция ва семинарлар, давра сухбатларини ўтказиш муайян қонун лойиҳасини ва умуман, қонунчилигимизни бойитиш учун янги материалга эга бўлиш имконини беради. Айнан шу сабабдан бундай тадбирлар биз учун қонун ижодкорлиги фаолиятини такомиллаштиришда самарали восита бўлиши даркор.

Юқорида баён қилинган ана шу фикрлар, ўз навбатида, парламентда олиб борилаётган таҳлилий ишлар самарадорлигини, депутатларнинг тайёргарлик, хабардорлик ва малака даражасини, бошқача айтганда, профессионал савијасини сезиларли равишда оширишни тақозо этади. Шу муносабат билан депутатларнинг профессионал даражасини мунтазам ошириш **Олий Мажлиснинг келгуси беш йилдаги бутун фаолияти давомида энг муҳим йўналишга айланиши даркор.**

Бешинчидан. Қонунчилик палатаси фаолиятида сиёсий партиялар фракцияларининг ўрни ва аҳамиятини янада ошириш, кўппартиявийлик тизимини изчил ривожлантириш ҳам муҳим вазифаларданdir.

2007 йилда қабул қилинган “Давлат бошқарувини янгилаш ва янада демократлаштириш ҳамда мамлакатни модернизация қилишда сиёсий партияларнинг ролини кучайтириш тўғрисида”ги Конституциявий қонуннинг бу борадаги аҳамиятини таъкидлашга барча асосларимиз бор.

Мазкур қонунда фракцияларнинг хуқуқий мақоми, жумладан, парламентдаги кўпчилик ва парламентдаги мухолифат мақоми, уларнинг алоҳида хуқуқлари ва фаолияти самарадорлигининг кафолатлари аниқ белгиланган. Жойлардаги давлат бошқаруви органлари фаолиятини назорат қилиш бўйича хокимият вакиллик органларида депутатлар гурухларининг роли сезиларли равишда оширилган. Қонундаги шу ва бошқа қатор муҳим қоидалар

мамлакатимизда амалдаги қўппартиявилик тизимини мустаҳкамлаш ва ривожлантиришга катта таъсир кўрсатди.

Олий Мажлис — парламентимизда ва маҳаллий вакиллик органларида фракциялар ёки айрим депутатлар ўртасида доимо фикрлар қарама-қаршилиги, мунозаралар бўлиши керак, айнан шу ерда сиёсий партияларнинг дастурий мақсадлари, манфаатлари ифода этилиб, депутатлар ўз фикрларини илгари сурадиган кучли баҳс ва рақобат бўлиши муҳим аҳамиятга эга.

Баҳс-мунозаралар, ғоя ва дастурлар, муқобил қонун лойиҳалари ўртасидаги рақобат энг муҳим, принципиал ижтимоий-иқтисодий ва сиёсий муаммолар бўйича ҳақиқий профессионал асосда амалга оширилиши лозимлигини барчамиз тушунамиз, албатта.

Олтинчидан. Сиёсий фракциялар ҳамда депутатларнинг фаоллиги, ташаббускорлиги ҳақида алоҳида тўхталиб ўтмоқчиман.

Ўтган беш йил мобайнида парламент томонидан қабул қилинган 140 дан зиёд қонуннинг атиги 19 таси Қонунчилик палатаси депутатлари ташабbusi билан қабул қилинганини қониқарли, деб бўлмайди. Қолаверса, ана шу қонунларнинг бор-йўғи 3 таси янги қонунчилик ҳужжатлари бўлиб, 16 таси амалдаги қонунларга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш билан боғлиқ, асосан, юридик-техник хусусиятга эга бўлган қонун ҳужжатлариdir.

Бугунги шароитда фракциялар ва депутатларнинг мамлакатимиз учун зарур бўлган қонунларни **ишлаб чиқишда ташаббус кўрсатиш ва уларни қабул қилиш бўйича фаолиятини принципиал жиҳатдан қайта кўриб чиқиш керак**, десам, ўйлайманки, бу фикрга сизлар ҳам қўшиласиз. Фракциялар ва депутатлар фаолияти янада фаол ва мазмунли бўлиши, ўз сиёсий партиялари ва уларнинг электорати манфаатлари ҳамда кўрсатмаларини ҳисобга олган ҳолда йўлга қўйилиши лозим.

Айни пайтда партия ва фракцияларнинг у ёки бу қонун бўйича позицияси, ижтимоий-сиёсий ва иқтисодий тараққиётнинг муҳим масалаларига доир фракциялараро баҳс-мунозаралар мазмун-моҳиятидан **кенг жамоатчилик ва сайловчиларни ҳар томонлама тўлиқ хабардор қилиб бориш даркор**. Ҳокимият, халқ ҳокимияти ва парламентаризмни демократик асосда ташкил этишнинг моҳияти ҳам шундан иборат.

Ана шу масалада оммавий ахборот воситаларининг фаоллиги ҳам талаб даражасида эмаслигини таъкидлаш ҳам, ўйлайманки, ортиқча бўлмайди.

Айрим депутатларнинг оммавий ахборот воситалари ва телевидение вакиллари билан мулоқотдан ўзини тортиш ҳолатлари ҳам, афсуски, учраб туради.

Еттинчидан. Конституциявий ислоҳотлар нуқтаи назаридан Олий Мажлис палаталари ва энг аввало, фракцияларнинг давлат бошқаруви органлари фаолияти устидан парламент назоратини амалга ошириш, қабул қилинаётган қонунлар, муҳим ижтимоий-сиёсий, иқтисодий давлат дастурларининг ижросини сўзсиз таъминлаш борасидаги фаолияти сифат жиҳатидан янги асосда қурилиши лозим.

Ўрганишлар шуни қўрсатмоқдаки, ўтган беш йилда ҳар икки палата томонидан турли давлат бошқаруви органларига айрим ижтимоий масалалар бўйича атиги 7 та сўров юборилган. Янги конституциявий шароитда парламент эшитувлари, ҳукумат аъзолари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари раҳбарларининг қонунчилик талабларининг ижроси бўйича амалга оширилаётган ишлар тўғрисидаги ҳисботларини тизимли равишда эшитиб бориш, депутатларнинг сўровларига атрофлича жавоб қайтаришни таъминлаш парламентнинг кундалик иши бўлмоғи зарур.

Депутатларнинг сайловчилар билан ишлашини тубдан яхшилаш, палаталар фаолиятига парламент назоратининг замонавий усулларини татбиқ қилиш, жумладан, давлат бюджетини шакллантириш ва мамлакатимизнинг ушбу муҳим иқтисодий хужжати ижросини назорат қилишнинг замонавий усулларини жорий этиш муҳим вазифалардан биридир.

Олий Мажлис палаталари томонидан назорат вазифасини амалга оширишнинг ана шу ва бошқа қатор шакллари ҳамда усулларини “**Парламент назорати тўғрисида**”ги қонунда тизимли ва аниқ мустаҳкамлаб қўйиш зарур. Бугунги кунда ушбу Қонун лойиҳаси мамлакатимиз эксперталар ҳамжамияти томонидан кенг муҳокама қилинмоқда.

Саккизинчидан. Олий Мажлис Қонунчилик палатаси ва Сенатининг ўзаро ҳамкорлиги самарасини янада ошириш масаласи эътибор марказимизда туриши шарт.

Бу ҳақда сўз юритганда, парламентнинг икки палатаси — бу яхлит тизим, мамлакатимизнинг ягона қонунчилик органи эканини таъкидлаш зарур, деб ҳисоблайман. Очиқ айтиш керакки, илгари, икки палатали парламентимиз иш бошлаган дастлабки пайтларда, ўзаро ҳамкорликда, қонунчилик фаолиятининг маъно-мазмунини белгилаб берадиган умумий мақсадларга эришиш учун келишиб ҳаракат қилиш ўрнига палаталар ўртасида уларнинг қайси бири

кўпроқ ваколатга эга экани ҳақида, қабул қилинаётган қонунларнинг аҳамияти ва мазмунини қайси палата яхши тушуниши ҳақида ўринсиз тортишувлар ҳам бўлган эди.

Ҳозирги кунда бундай муаммоларнинг олдини олиш мақсадида икки палата вакилларидан иборат мувофиқлаштирувчи кенгашнинг ташкил этилгани ва сўнгги йилларда амалга оширилган бошқа қатор ташкилий ва ҳуқукий чоратадбирлар натижасида бундай тушумовчиликка чек қўйилди. Лекин бундай вазиятлар янги таркибдаги депутатлар ва сенаторлар орасида пайдо бўлишининг олдини олиш зарур, деб ўйлайман.

Ҳурматли халқ депутатлари ва сенаторлар, мажлис иштирокчилари!

Бугунги кунда дунёда содир бўлаётган воқеаларни холисона баҳолар эканмиз, кескинлик ва хавф-хатарларнинг тобора ўсиб, геосиёсий қарама-қаршиликлар, ўз таъсир доирасини кенгайтиришга қаратилган курашнинг, радикализм, терроризм ва экстремизм каби таҳдидларнинг кучайиб бораётгани барчамизни ташвиш ва хавотирга солмасдан қўймайди, албатта.

Кўпчилик давлатлар қаторида Ўзбекистонимизда ҳам айни мана шундай таҳликали вазиятнинг олдини олиш, оstonамизга қўймаслик, юртимизда бугун ҳукм сураётган тинчлик ва барқарорлик, меҳр-оқибат муҳитини асрар, шу билан бирга, **юз бериши мумкин бўлган ҳар қандай хатарли бурилишларга тайёр бўлиш мақсадида** ўзимизнинг қатъий позициямиз ва сиёсатимизни аниқ белгилаб олганмиз.

Шулар қаторида 2012 йили қабул қилинган “Ўзбекистон Республикасининг Ташқи сиёсий фаолияти концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги конституциявий қонунда белгилаб берилган, **бизнинг хавфсизлигимиз билан боғлиқ бўлган принциплар ва позицияларимиз бугунги кунда жаҳон жамоатчилигига яхши аёндир.** Авваламбор, узоқ ва яқин қўшниларимиз билан тил топишиб, улар билан ўзаро ҳамкор ва ҳамжихат бўлиб яшаш ва энг муҳими, ҳеч қандай ҳарбий блокларга қўшилмаслик, муқаддас юртимиз тупроғида чет мамлакатларнинг ҳарбий базаларини жойлаштиришга ва ҳарбийларимизнинг чегараларимиз ташқарисига ўтишига йўл қўймаслигимиз шулар жумласидандир.

Бугун юзага келаётган халқаро вазиятда айни шу йўл, шу сиёsat биз учун мақбулдир.

Азиз депутатлар ва сенаторлар!

Яна ва яна бир бор барчангизни ана шундай улуғ ва шарафли, шу билан бирга, ўта масъулиятли ишонч ва вазифага сазовор бўлганингиз билан

табриклаб, олдингизга қўйилган юксак мақсадларга эришишда аввало сиҳат-саломатлик, бардамлик, янги зафар ва омадлар тилайман.

Ҳурматли депутатлар!

Мухтарам сенаторлар!

Шу фурсатдан фойдаланиб, сизлар билан яна бир масала бўйича фикр алмашиб олсак, ўринли бўлади, деб ўйлайман.

Маълумки, сайловда энг кўп депутатлик ўринларини олган сиёсий партия томонидан Бош вазир лавозимиға номзодни таклиф этиш, ушбу номзодни Президент томонидан кўриб чиқиш, янги парламентнинг қўшма мажлисида бу номзодни муҳокама қилиш ва тасдиқлаш тартиби Конституциямизнинг 98-моддасида ва шу асосда қабул қилинган тегишли қонунларимизда аниқ белгилаб қўйилган.

Шу билан бирга, Бош вазирнинг вазифалари, унинг қонуний ваколатлари ва масъулияти ҳам Асосий Қонунимизда ўз аксини топган.

Конституциямизга киритилган охирги қўшимча ва ўзгартишларга мувофиқ, Бош вазир ва умуман, ижро ҳокимиятининг вазифалари ва шу билан бирга, ваколатлари, бир сўз билан айтганда, масъулияти анча кенгайгани ҳақида барчамиз хабардормиз.

Ҳеч кимга бу сир эмас — Бош вазир лавозимиға номзод танлаш ва уни тасдиқлаб олиш ҳақида гап борар экан, албатта, бу ўта мураккаб ва масъулиятли масала эканини ҳаммамиз ўзимизга яхши тасаввур қиласиз.

Бу вазифага ҳар томонлама чукур билим ва ақл-заковатга, кенг фикрлаш қобилияти, катта ҳаёт тажрибасига эга бўлган, турли синовларда тобланган, муҳтасар айтганда, кўпни кўрган, мамлакатимизни ривожлантириш, тараққий топтиришда, йирик лойиҳаларни амалга оширишда талабчан, ташкилотчи ва жонкуяр, масъулиятли, жавобгарликни ўз зиммасига оладиган, энг муҳими, ҳар қандай вазиятда ҳам одамлар билан тил топишишга, обрў қозонишга қодир бўлган, ўзининг хусусият ва аломатлари билан ажralиб турадиган инсонни топиш — бу анча мураккаб ва оғир вазифадир.

Шу маънода, бугун сизларнинг муҳокамангизга тақдим этиладиган номзод ўз фаолияти ва бажарган вазифалари билан эл-юртимиз, Ватанимиз эришган марраларни қўлга киритишда муносиб ҳисса қўшган одам бўлиши шарт, десам, адашмаган бўламан.

Айни ҳозир тилга олинган хусусият ва аломатларга тўғри келадиган, жавоб берадиган инсонни топиш қандай оғир бўлмасин, барча-барча фикрларни, хулосаларни инобатга олган ҳолда, ушбу вазифага Ўзбекистон Республикаси

Бош вазири лавозимида фаол меҳнат қилаётган Мирзиёев Шавкат Миромонович номзодини тавсия этаман.

Ўйлайманки, бу номзодни сиз, ҳурматли депутат ва сенаторлар ҳаммангиз яхши биласиз.

Шавкат Мирзиёев ўз раҳбарлик фаолияти давомида турли масъул лавозимларда ишлаган, катта ташкилотчилик ва амалиёт тажрибаси билан обрў қозонган. Уни мамлакатимиз вилоятлари ва туманларидағи барча ҳокимлар, катта-кичик раҳбарлар, халқимиз яхши танийди.

Сиз халқ вакиллари — ҳурматли депутат ва сенаторлар ҳам бу номзодни қўллаб-кувватлайсиз, деб ишонаман.

**PRESIDENT ISLOM KARIMOVNING O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY MAJLISI QONUNCHILIK PALATASI VA SENATINING QO'SHMA
MAJLISIDAGI MA'RUZASI**

23.01.2015

Hurmatli deputatlar!

Muhtaram senatorlar!

Qadrli do'stlar!

O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga bo'lib o'tgan saylovda erishgan g'alabangiz bilan, xalqimiz tomonidan ko'rsatilgan yuksak ishonch bilan sizlarni tabriklash, barchangizga sihat-salomatlik, baxt-saodat, faoliyatizingizda yangi omadlar tilashga ruxsat bergaysiz.

Bo'lib o'tgan saylovlarni kuzatishda ishtirok etgan 70 mingdan ortiq mahalliy va 340 dan ziyod chet elliq kuzatuvchilar, nufuzli xalqaro tashkilotlar vakillarining aksariyat ko'pchiligining fikricha, **bu saylovlar ochiqlik va oshkorlik sharoitida, xalqaro huquq normalari va standartlariga to'la muvofiq ravishda o'tdi.**

Mazkur saylovlar avvalambor jamoatchiligidan, xalqimizning ijtimoiy-siyosiy faolligi, siyosiy partiylar, fuqarolik institutlarining obro'-e'tibori va nufuzi, yetuklik darajasi sezilarli ravishda oshganini ko'rsatdi.

Shu bilan birga, o'tkazilgan saylovlarni mamlakatimizda demokratik davlat va kuchli fuqarolik jamiyati qurishga qaratilgan, inson huquq va erkinliklari hamda manfaatlarini himoya qilish maqsadida hayotimizga joriy etilayotgan demokratik o'zgarish va islohotlarning amaliy natijalarini namoyish etdi.

Bularning barchasini saylovlarga tayyorgarlik ko'rish va o'tkazish jarayonining o'zi, ularning yakunlari ham yaqqol tasdiqlab turibdi. Bo'lib o'tgan saylovlarda 18 million 500 mingga yaqin fuqaro yoki saylovchilarning 88,9 foizi ishtirok etdi.

Shunisi diqqatga sazovorki, Qonunchilik palatasi deputatligriga nomzodlarning saylovoldi kurashi keskin o'tgan 135 ta saylov okrugining 22 tasida birinchi bosqichda nomzodlar yetarlicha ovoz ololmadi va bu okruglarda takroriy ovoz

berishni o‘tkazishga to‘g‘ri keldi. Bu esa saylovlarning demokratik asosda o‘tkazilganidan dalolat beradi.

Fursatdan foydalanib, O‘zbekiston Respublikasi Markaziy saylov komissiyasi va joylardagi barcha saylov komissiyalariga, saylovlarning qonunlarga, Konstitutsiyamiz normalari, umume’tirof etilgan xalqaro demokratik prinsip va talablarga mos ravishda o‘tishi uchun kuch-g‘ayratini safarbar etgan minglab faollarga minnatdorlik bildiraman.

Evropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti, Shanxay hamkorlik tashkiloti, Mustaqil Davlatlar Hamdo‘sligi, ko‘pgina davlatlarning milliy saylov komissiyalari vakillari, xorijiy mamlakatlardan kelib qatnashgan siyosatchi va kuzatuvchilarga o‘z nomimdan, xalqimiz nomidan alohida chuqur minnatdorlik bildirish barchamizga katta mammuniyat yetkazadi.

Hurmatli do‘stlar!

Bugun Oliy Majlisimizning avvalgi tarkibi faoliyatiga yakun yasar ekanmiz, xolisona ta’kidlashimiz darkor – parlamentimiz tomonidan amalga oshirilgan ishlar demokratik islohotlarni hayotimizga joriy etishda, fuqarolik jamiyatni qurish yo‘lida qo‘ygan qadamlarimizda munosib hissa bo‘ldi, desak, hech qanday xato bo‘lmaydi.

O‘tgan davr mobaynida hammasi bo‘lib 140 dan ortiq qonun va me’yoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilindi.

Oliy Majlis tomonidan 2010-yilning noyabr oyida qabul qilingan Mamlakatimizda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konsepsiysi, hech shubhasiz, bizning ertangi kunimizni belgilab beradigan, ham siyosiy, ham iqtisodiy islohotlarimizning Strategik dasturiga aylandi.

Konsepsiya doirasida bugungi kungacha qabul qilingan 27 ta qonun, ularni keng miqyosda muhokama etish va qabul qilish jarayonining o‘zi davlat hokimiyati va boshqaruvini yanada demokratlashtirish va erkinlashtirish, sud hokimiyati mustaqilligini, so‘z va axborot hamda saylov erkinligini ta’minalash, saylov tizimi va fuqarolik institutlarini rivojlantirishda muhim omil va katta amaliy hissa bo‘ldi.

Mazkur Konsepsiya muvofiq, 2011-yilda va 2014-yilda Konstitutsiyamizga kiritilgan tuzatishlar, davlat qurilishi sohasida qabul qilingan boshqa qator qonunchilik hujjatlari davlat hokimiyatining asosiy subyektlari – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti, Oliy Majlis, mamlakat hukumati vakolatlarini, qonun chiqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyati o‘rtasida **o‘zaro tiyib turish va manfaatlar muvozanati mexanizmlarini yanada rivojlantirish va optimallashtirishni ta’minaladi**.

Davlat hokimiyati tizimida O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi va joylardagi vakillik organlarining rolini sezilarli ravishda oshirish, hukumat, ijro hokimiyati organlarining mustaqilligi va vakolatlarini kengaytirish va ayni paytda qabul qilingan qonunlarning bajarilishi va ta’sirchanligini yanada kuchaytirishga imkon yaratdi.

Mamlakatimizda sud-huquq sohasini demokratik asosda yanada isloh etish, mustahkamlash va erkinlashtirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan tizimi ishlarda parlamentning alohida o‘rin tutganini ta’kidlash zarur.

Ana shu davrda parlament tomonidan qabul qilingan 30 ga yaqin qonunchilik hujjatlari qonun ustuvorligini ta’minalash, sud hokimiyati mustaqilligini mustahkamlash, inson huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilishda huquqni muhofaza qilish tizimining samaradorligini oshirishda muhim omil bo‘ldi.

Parlament fuqarolik jamiyatini institutlarini rivojlantirish, ommaviy axborot vositalarining mustaqilligini mustahkamlashga ham salmoqli hissa qo'shdi. Bu sohada qabul qilingan o'nga yaqin qonunchilik hujjatlari, jumladan, "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida"gi qonunning yangi tahriri, "Ijtimoiy sheriklik to'g'risida"gi qonun va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlar mamlakatimizni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, fuqarolarning ijtimoiy faolligini oshirish, jamiyatimizda manfaatlar muvozanatini ta'minlash kabi eng muhim vazifalarni hal etishda **fuqarolik institutlarining roli va ahamiyatini yanada kuchaytirdi.**

Shu borada O'zbekiston Ekologik harakatining faoliyatini alohida qayd etishni istardim. 2008-yilda Qonunchilik palatasida ushbu harakat vakillariga o'n beshta deputatlik o'rnni ajratish haqida qabul qilingan qaror naqadar to'g'ri bo'lganini hayotning o'zi tasdiqladi.

So'nggi yillarda mazkur harakatning Qonunchilik palatasidagi deputatlar guruhi sog'liqni saqlash, atrof-muhitni himoya qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, bu sohaga fuqarolik institutlarini faol jalb qilishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan **9 ta qonun, xususan, "Ekologik nazorat to'g'risida"gi qonunni qabul qilish tashabbusi bilan chiqdi.**

Parlament tomonidan demokratik va bozor islohotlarini yanada chuqurlashtirish, iqtisodiyotni erkinlashtirish va tarkibiy o'zgartirish, kichik biznes, tadbirkorlik, fermerlik harakatini keng rivojlantirish uchun muhim asos bo'lib xizmat qilayotgan **30 dan ortiq qonunchilik hujjati qabul qilindi.**

Bugungi kunda **Oliy Majlis** har yili, hukumat taqdimnomasiga ko'ra, ish o'rnlari tashkil etish va aholi bandligini ta'minlash dasturini ko'rib chiqib, tasdiqlamoqda, uning hayotga tatbiq etilishi ustidan parlament nazoratini olib bormoqda. 2014-yilgi dasturni amalga oshirish natijasida mamlakatimizda 980 mingdan ortiq, jumladan, yoshlar, kasb-hunar kollejlari bitiruvchilari uchun yangi ish o'rnlari tashkil etildi.

Bir so'z bilan aytganda, o'tgan davrda yaratilgan mustahkam me'yoriy-huquqiy baza ayniqsa dunyoda hali-beri davom etayotgan moliyaviy-iqtisodiy inqiroz sharoitida mamlakatimizni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan barqaror sur'atlar bilan rivojlantirishning muhim omiliga aylandi. O'zbekistonda yalpi ichki mahsulotning o'sish sur'atlari so'nggi 10-yilda dunyodagi sanoqli davlatlar qatorida 8 foizdan kam bo'lmasdan kelmoqda. Shu bilan birga, sanoat ishlab chiqarishi, investitsiyalar hajmi va aholining real daromadlari jadal ravishda o'sib bormoqda.

Bunday natijalar bilan har qancha faxrlansak arziyi, albatta.

Oliy Majlis palatalarining qonun ijodkorligini amalga oshirish bo'yicha yangi, zamonaviy faoliyat shakllarini joriy etishga qaratilgan ishlarini alohida qayd etish joiz.

Qonunchilik palatasi tomonidan "Davlat hokimiysi va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to'g'risida"gi qonun loyihasini sinovdan o'tkazish bo'yicha birinchi marta huquqiy tajriba amalga oshirildi. Xorijiy ekspertlarning fikriga ko'ra, noyob xususiyatga ega bo'lgan ushbu tajriba sifatli, hayotning bugungi talablariga javob beradigan qonunchilik hujjatlarini tayyorlash va qabul qilishning zamonaviy usullarini sinab ko'rish imkonini berdi.

Amaldagi qonun hujjatlari monitoringi institutini o'z vaqtida tashkil etganimiz parlament faoliyati samaradorligini oshirishga katta hissa bo'lib qo'shilganini qayd etmoqchiman. Mustaqil tuzilma bo'lgan mazkur institut

qonunchilik, qonun ijodkorligi faoliyatini sifat jihatdan yaxshilashga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Institut tomonidan amaldagi qonunchilikni qiyosiy tahlil qilish, qonun ijodkorligi sohasidagi xorijiy tajribani o'rganish bo'yicha olib borilayotgan ishlar alohida ahamiyat kasb etmoqda. Hech shubhasiz, bu ishlar qonun ijodkorligi borasida oldimizda turgan vazifalarni samarali hal etish imkonini beradi va ularni yanada rivojlantirishni, buning uchun zarur tashkiliy-texnik sharoitlarni yaratishni talab qiladi.

Biz bundan roppa-rosa o'n yil oldin tarkibida deputatlar doimiy ravishda, professional asosda ishlaydigan Qonunchilik palatasi va shuningdek, hududiylar vakillardan iborat qonunchilik organi bo'l mish Senat faoliyat ko'rsatadigan ikki palatali parlamentni tashkil etishni o'z oldimizga maqsad qilib qo'ygan edik. Bugun ana shu maqsadimiz to'liq ro'yobga chiqdi, deb ishonch bilan aytishimiz mumkin. Natijada qabul qilayotgan qonunlarimiz sifati sezilarli darajada oshdi, mintaqalar, tarmoqlar va davlatning umumiy manfaatlari mutanosibligi tobora samarali ta'minlanmoqda.

Ayni paytda biz parlament faoliyatini zamonaviy talablarni inobatga olgan holda tubdan yaxshilash, qonun ijodkorligi va qonunchilik faoliyati sifatini oshirishni maqsad qilib qo'yar ekanmiz, Oliy Majlisning o'tgan davrdagi faoliyatini xolisona baholab, ko'zga tashlanadigan kamchilik va jiddiy nuqsonlar ustida alohida to'xtalib o'tishni zarur, deb bilaman.

Nega deganda, yo'l qo'yilgan kamchilik va xatolarni tan olmasdan, iqror bo'lmasdan turib, ularni yo'q qilish og'ir kechadi.

Birinchidan. Oliy Majlisimiz qonunni, huquqni qo'llash amaliyotiga yetarlicha e'tibor bermayotganini e'tirof etish kerak.

Qonunlar qabul qilinishi bilan hayotimizda nima o'zgardi, ular taraqqiyotga, ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, sud-huquq islohotlarining borishiga qanday ta'sir ko'rsatdi, degan savollarga kamdan-kam e'tibor beramiz.

Masalan, biz qonunchilikni erkinlashtirish haqida ko'p gapiramiz. Shu bilan birga, odamlar o'z hayotida bunday erkinlashtirish jarayonini qanday his etayotganiga, bu haqda jurnalistlar, sharhlovchilar nimalarni gapirayotganiga qarab, bu ishlarning natijasiga eng aniq baho berish mumkin.

Ayni vaqtida shuni ham tan olishimiz kerakki, qabul qilinayotgan qonunlar odamlar hayotiga, siyosiy, iqtisodiy taraqqiyotga qanday ta'sir ko'rsatayotgani haqida joylardan kelib turadigan, parlamentga o'z faoliyatini yanada takomillashtirish imkonini beradigan axborot almashish mexanizmi deyarli ishlamayapti.

Shu bois Oliy Majlis palatalarining qonunchilik faoliyatini tartibga soladigan huquqiy hujjatlarda qonunlarni ijrochilarga yetkazish va shuningdek, huquqni qo'llash va amalga oshirish samaradorligini albatta o'rganishni va shu asosda parlament palatalarining qonun ijodkorligi, nazorat-tahlil ishlari dasturlariga zudlik bilan tuzatishlar kiritishni ko'zda tutadigan me'yoriy-huquqiy mexanizmlarni mustahkamlash – bugungi kunda dolzarb vazifaga aylanishi darkor.

Ikkinchidan. O'rganishlar natijalari shuni ko'rsatmoqdaki, ko'pincha qabul qilinayotgan qonunlar, ularga kiritilayotgan o'zgartish va qo'shimchalar ishlamayapti. Buning sababi, birinchidan, ushbu qonunlarda ulardag'i normalarni amalga oshirish bo'yicha aniq mexanizmlar ishlab chiqilmagani bilan bog'liq bo'lsa, ikkinchidan, mazkur qonunlarning samarali ishlashiga

yordam beradigan tegishli qonunosti hujjatlari chiqarilmayotganida bo‘lib, ularsiz esa bu qonunlarda belgilangan qoidalar umuman ishlamayotganini anglab olishimiz darkor.

Endi o‘zimizga bir savol berib ko‘raylik: parlamentimiz qabul qilishni “yaxshi ko‘radigan”, ijro mexanizmlariga ega bo‘lmagan qonunlar nima uchun “havoda osilib, muallaq bo‘lib” qolmoqda? Nima uchun ular mantiqiy yakuniga yetkazilmayapti, huquqni qo‘llash bosqichigacha olib borilmayapti?

O‘ylaymanki, bu boradagi asosiy sabablardan biri shuki, biz **qonunlarni qabul qilar ekanmiz, ularni ishlab chiqish jarayonidayoq qo‘yishimiz kerak bo‘lgan savolni, ya’ni bu qonunga real hayotda qay darajada ehtiyoj bor va u qanchalik samarali ishlaydi, degan savolni o‘z oldimizga qo‘ymaymiz.** Bu esa **qonunchiligidan takrorlar va ziddiyatli holatlarning uchrab turishiga, uning samaradorligi pasayishiga sabab bo‘lmoqda.**

Shu o‘rinda bir misol keltirmoqchiman. 2014-yilning may oyida Konsepsiyaga muvofiq “**Aksiyadorlik jamiyatları va aksiyadorlarning huquqlarini himoya qilish to‘g‘risida**”gi qonunni yangi tahrirda qabul qildik. Ochiq tan olish kerak, korporativ boshqaruv sohasidamuhim **hujjat bo‘lgan bu qonun haligacha to‘liq ishlagani yo‘q.**

Amaliyot shuni ko‘rsatmoqdaki, aksiyadorlar, avvalambor, aksiyalarning minoritar egalari o‘z huquqlaridan to‘liq foydalanmayapti, ular aksiyadorlik jamiyatları faoliyatiga ta’sir ko‘rsatmayapti.

Buning asosiy sabablaridan biri shuki, huquqning boshqa sohalari, xususan, ma’muriy, jinoyat, xo‘jalik qonunchiligidida ushbu qonun qabul qilinishi bilan bir paytning o‘zida uning ijrosini ta‘minlaydigan ma’muriy-huquqiy, sud-huquq mexanizmlari ko‘zda tutilmagan. Xususan, aksiyadorlarning huquqlarini buzgani uchun mansabbor shaxslarning ma’muriy javobgarligi belgilanmagan.

Ayni paytda korporativ boshqaruv tizimi rivojlangan mamlakatlar tajribasi shuni ko‘rsatadiki, ularning qonunchiligidida javobgarlik, sud himoyasi korporativ munosabatlar va ular bilan bog‘liq tartib-taomillarning deyarli barchasini qamrab olgan.

Bir haqiqat hammamizga aniq va ravshan bo‘lishi kerak – bozor islohotlarini chuqurlashtirish sohasida qabul qilinayotgan chora-tadbirlar, xususan, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish maqsadida biz qonunlarimizda belgilab qo‘yayotgan rag‘batlantiruvchi omillar, preferensiylar qachon ishlaydi? Qachonki huquqning yuqorida qayd etilgan boshqa tarmoqlariga tegishli bo‘lgan huquqiy institutlar, avvalo, sud-huquq sohasining ta’sir ko‘rsatish mexanizmlari bilan mustahkamlab qo‘yilgan taqdirdagina ular o‘z samarasini beradi.

Hozirgi sharoitda to‘g‘ridan-to‘g‘ri ta’sir ko‘rsatadigan qonunlar, kodifikatsiya qilingan qonunchilik hujjatlarini qabul qilish, yangi qonunlarda belgilangan qoidalarni to‘liq ro‘yogha chiqarishni ta‘minlaydigan qonunosti hujjatlarini o‘z vaqtida e’lon qilish muhim ahamiyatga ega.

Ana shu masalalarning barchasi Oliy Majlis palatalarining doimiy diqqat-e’tiborida bo‘lishi darkor. **Takror va takror aytishni zarur deb bilaman – birinchi navbatda, aynan qonun qabul qiladigan oliy qonunchilik organi nafaqat bu qonunlarning so‘zsiz bajarilishidan, ayni paytda ularning bir-biriga zid kelib**

qolmasligi, qonunchilikning aniq tizimga asoslanishi, umuman, huquqiy tartibga solish tizimining mukammal bo‘lishini ta’minlashdan manfaatdor bo‘lishi zarur.

Uchinchidan. Qonun loyihalarini davlat boshqaruvi, fuqarolik jamiyatni institutlarining turli bo‘g‘inlarida keng va amaliy muhokama qilishni ta’minlash muhimdir. Aytish kerakki, biz bu ish bilan deyarli shug‘ullanmaymiz yoki nomigagina shug‘ullanamiz.

Buning sabablari juda ko‘p. Balki bunday muhokamalar chog‘ida qonun loyihasi yangi qoidalar bilan kengayib ketishidan va bu qoidalar asosida qonun loyihasini o‘zgartirish, uni qayta ishlashga to‘g‘ri kelishidan qo‘rqarmiz? Shu bilan birga, bu masalada qonun loyihasini ishlab chiquvchilarning o‘ziga bino qo‘yishi, professional darajasining pastligi ham o‘z ta’sirini ko‘rsatadi.

Hech kimga sir emas, amaliyotchilar tajribasi ko‘proq bo‘lgani uchun qonunlarning mohiyatini qonun chiqaruvchilardan ko‘ra yaxshiroq biladi. Ishimiz samarali bo‘lishi, qonunchilikning sifati va ta’sirchanligini oshirish uchun olimlar, yuqori malakali mutaxassis va ekspertlarni keng jalb etgan holda, qonun loyihasini albatta atroflicha muhokama etish shart, deb o‘layman.

Qonunlar loyihalari, ayniqlsa, aholining hayotiy muhim manfaatlari, ijtimoiy huquqlariga bevosita daxldor bo‘lgan qonunchilik hujjatlari muhokamasiga jamoatchilikni, fuqarolik institutlari vakillarini ham keng jalb etish lozim.

Avvalambor, so‘z mamlakatni boshqarishda fuqarolarning ishtirokini har tomonlama kuchaytirish haqida bormoqda. **Davlat boshqaruvi asosini qonunlar tashkil etar ekan,** qonun ijodkorligi sohasida fuqarolik jamiyatni institutlari faol ishtirok etishi zarur. Shu munosabat bilan bu boradagi ishlarning ochiqligini ta’minlash, jamoatchilikni parlament palatalarining qonun ijodkorligi, nazorat-tahlil faoliyatidan har tomonlama xabardor qilib borish muhim vazifa bo‘lib hisoblanadi.

To‘rtinchidan. Qonun loyihalarini xorijiy huquqiy amaliyot bilan har tomonlama chuqur qiyosiy tahlil qilish asosida ularni muhokama etish, tayyorlash ishlarini sifat jihatidan yanada yuqori bosqichga ko‘tarish darkor. Tan olishimiz kerak, biz bu masalaga ham yetarlicha e’tibor bermayapmiz.

Demokratik davlatlarning qonun ijodkorligi tajribasini o‘rganishga, shuningdek, tayyorlanayotgan qonun loyihalarini rivojlangan xorijiy mamlakatlarda qabul qilingan shunday qonunlar loyihalari bilan qiyosiy tahlil qilishga bag‘ishlangan turli konferensiya va seminarlar, davra suhbatlarini o‘tkazish muayyan qonun loyihasini va umuman, qonunchiligidan boyitish uchun yangi materialga ega bo‘lish imkonini beradi. Aynan shu sababdan bunday tadbirlar biz uchun qonun ijodkorligi faoliyatini takomillashtirishda samarali vosita bo‘lishi darkor.

Yuqorida bayon qilingan ana shu fikrlar, o‘z navbatida, parlamentda olib borilayotgan tahliliy ishlar samaradorligini, deputatlarning tayyorgarlik, xabardorlik va malaka darajasini, boshqacha aytganda, professional saviyasini sezilarli ravishda oshirishni taqozo etadi. Shu munosabat bilan **deputatlarning professional darajasini muntazam oshirish Oliy Majlisning kelgusi besh yildagi butun faoliyati davomida eng muhim yo‘nalishga aylanishi darkor.**

Beshinchidan. Qonunchilik palatasi faoliyatida siyosiy partiyalar fraksiyalarining o‘rni va ahamiyatini yanada oshirish, ko‘ppartiyaviylik tizimini izchil rivojlantirish ham muhim vazifalardandir.

2007-yilda qabul qilingan “Davlat boshqaruvini yangilash va yanada demokratlashtirish hamda mamlakatni modernizatsiya qilishda siyosiy partiyalarning rolini kuchaytirish to‘g‘risida”gi konstitutsiyaviy qonunning bu boradagi ahamiyatini ta‘kidlashga barcha asoslarimiz bor.

Mazkur qonunda fraksiyalarning huquqiy maqomi, jumladan, parlamentdagi ko‘pchilik va parlamentdagi muxolifat maqomi, ularning alohida huquqlari va faoliyati samaradorligining kafolatlari aniq belgilangan. Joylardagi davlat boshqaruvi organlari faoliyatini nazorat qilish bo‘yicha hokimiyat vakillik organlarida deputatlar guruhlarining roli sezilarli ravishda oshirilgan. Qonundagi shu va boshqa qator muhim qoidalar mamlakatimizda amaldagi ko‘ppartiyaviylik tizimini mustahkamlash va rivojlanadirishga katta ta’sir ko‘rsatdi.

Oliy Majlis – parlamentimizda va mahalliy vakillik organlarida fraksiyalar yoki ayrim deputatlar o‘rtasida doimo fikrlar qarama-qarshiligi, munozaralar bo‘lishi kerak, aynan shu yerda siyosiy partiyalarning dasturiy maqsadlari, manfaatlari ifoda etilib, deputatlar o‘z fikrlarini ilgari suradigan kuchli bahs va raqobat bo‘lishi muhim ahamiyatga ega.

Bahs-munozaralar, g‘oya va dasturlar, muqobil qonun loyihalari o‘rtasidagi raqobat eng muhim, prinsipial ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy muammolar bo‘yicha haqiqiy professional asosda amalga oshirilishi lozimligini barchamiz tushunamiz, albatta.

Oltinchidan. Siyosiy fraksiyalar hamda deputatlarning faolligi, tashabbuskorligi haqida alohida to‘xtalib o‘tmochiman.

O‘tgan besh yil mobaynida parlament tomonidan qabul qilingan 140 dan ziyod qonunning atigi 19 tasi Qonunchilik palatasi deputatlari tashabbusi bilan qabul qilinganini qoniqarli, deb bo‘lmaydi. Qolaversa, ana shu qonunlarning bor-yo‘g‘i 3 tasi yangi qonunchilik hujjatlari bo‘lib, 16 tasi amaldagi qonunlarga o‘zgartish va qo‘sishchalar kiritish bilan bog‘liq, asosan yuridik-texnik xususiyatga ega bo‘lgan qonun hujjatlaridir.

Bugungi sharoitda fraksiyalar va deputatlarning mamlakatimiz uchun zarur bo‘lgan qonunlarni ishlab chiqishda tashabbus ko‘rsatish va ularni qabul qilish bo‘yicha faoliyatini prinsipial jihatdan qayta ko‘rib chiqish kerak, desam, o‘ylaymanki, bu fikrga sizlar ham qo‘shilasiz. Fraksiyalar va deputatlar faoliyati yanada faol va mazmunli bo‘lishi, o‘z siyosiy partiyalari va ularning elektorati manfaatlari hamda ko‘rsatmalarini hisobga olgan holda yo‘lga qo‘yilishi lozim.

Ayni paytda partiya va fraksiyalarning u yoki bu qonun bo‘yicha pozitsiyasi, ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy taraqqiyotning muhim masalalariga doir fraksiyalararo bahs-munozaralar mazmun-mohiyatidan **keng jamoatchilik va saylovchilarni har tomonlama to‘liq xabardor qilib borish darkor**. Hokimiyat, xalq hokimiyati va parlamentarizmni demokratik asosda tashkil etishning mohiyati ham shundan iborat.

Ana shu masalada ommaviy axborot vositalarining faolligi ham talab darajasida emasligini ta‘kidlash ham, o‘ylaymanki, ortiqcha bo‘lmaydi.

Ayrim deputatlarning ommaviy axborot vositalari va televide niye vakillari bilan muloqotdan o‘zini tortish holatlari ham, afsuski, uchrab turadi.

Ettinchidan. Konstitutsiyaviy islohotlar nuqtai nazaridan Oliy Majlis palatalari va eng avvalo, fraksiyalarning davlat boshqaruvi organlari faoliyati ustidan parlament nazoratini amalga oshirish, qabul qilinayotgan qonunlar,

muhim ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy davlat dasturlarining ijrosini so‘zsiz ta’minlash borasidagi faoliyatni sifat jihatidan yangi asosda qurilishi lozim.

O‘rganishlar shuni ko‘rsatmoqdaki, o‘tgan besh yilda har ikki palata tomonidan turli davlat boshqaruvi organlariga ayrim ijtimoiy masalalar bo‘yicha atigi 7 ta so‘rov yuborilgan. Yangi konstitutsiyaviy sharoitda parlament eshituvlari, hukumat a’zolari, davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlari rahbarlarining qonunchilik talablarining ijrosi bo‘yicha amalga oshirilayotgan ishlar to‘g‘risidagi hisobotlarini **tizimli ravishda eshitib borish, deputatlarning so‘rovlariga atroflicha javob qaytarishni ta’minlash parlamentning kundalik ishi bo‘lmog‘i zarur.**

Deputatlarning saylovchilar bilan ishslashini tubdan yaxshilash, palatalar faoliyatiga parlament nazoratining zamonaviy usullarini tatbiq qilish, jumladan, davlat byudjetini shakllantirish va mamlakatimizning ushbu muhim iqtisodiy hujjati ijrosini nazorat qilishning zamonaviy usullarini joriy etish muhim vazifalardan biridir.

Oliy Majlis palatalari tomonidan nazorat vazifasini amalga oshirishning ana shu va boshqa qator shakllari hamda usullarini **“Parlament nazorati to‘g‘risida”gi qonunda tizimli va aniq mustahkamlab qo‘yish zarur.** Bugungi kunda ushbu qonun loyihasi mamlakatimiz ekspertlar hamjamiyati tomonidan keng muhokama qilinmoqda.

Sakkizinchidan. Oliy Majlis Qonunchilik palatasi va Senatining o‘zaro hamkorligi samarasini yanada oshirish masalasi e’tibor markazimizda turishi shart.

Bu haqda so‘z yuritganda, parlamentning ikki palatasi – bu yaxlit tizim, mamlakatimizning yagona qonunchilik organi ekanini ta’kidlash zarur, deb hisoblayman. Ochiq aytish kerakki, ilgari, ikki palatali parlamentimiz ish boshlagan dastlabki paytlarda, o‘zaro hamkorlikda, qonunchilik faoliyatining ma’no-mazmunini belgilab beradigan umumiylar maqsadlarga erishish uchun kelishib harakat qilish o‘rniga palatalar o‘rtasida ularning qaysi biri ko‘proq vakolatga ega ekan haqida, qabul qilinayotgan qonunlarning ahamiyati va mazmunini qaysi palata yaxshi tushunishi haqida o‘rinsiz tortishuvlar ham bo‘lgan edi.

Hozirgi kunda bunday muammolarning oldini olish maqsadida ikki palata vakillaridan iborat muvofiqlashtiruvchi kengashning tashkil etilgani va so‘nggi yillarda amalga oshirilgan boshqa qator tashkiliy va huquqiy chora-tadbirlar natijasida bunday tushunmovchilikka chek qo‘yildi. Lekin bunday vaziyatlar yangi tarkibdagi deputatlar va senatorlar orasida paydo bo‘lishining oldini olish zarur, deb o‘yayman.

Hurmatli xalq deputatlari va senatorlar, majlis ishtirokchilari!

Bugungi kunda dunyoda sodir bo‘layotgan voqealarni xolisona baholar ekanmiz, keskinlik va xavf-xatarlarning tobora o‘sib, geosiyosiy qarama-qarshiliklar, o‘z ta’sir doirasini kengaytirishga qaratilgan kurashning, radikalizm, terrorizm va ekstremizm kabi tahdidlarning kuchayib borayotgani barchamizni tashvish va xavotirga solmasdan qo‘ymaydi, albatta.

Ko‘pchilik davlatlar qatorida O‘zbekistonimizda ham ayni mana shunday tahlikali vaziyatning oldini olish, ostonamizga qo‘ymaslik, yurtimizda bugun hukm surayotgan tinchlik va barqarorlik, mehr-oqibat muhitini asrash, shu bilan birga, **yuz berishi mumkin bo‘lgan har qanday xatarli burilishlarga tayyor bo‘lish maqsadida** o‘zimizning qat’iy pozitsiyamiz va siyosatimizni aniq belgilab olganmiz.

Shular qatorida 2012-yili qabul qilingan “O‘zbekiston Respublikasining Tashqi siyosiy faoliyati konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi konstitutsiyaviy qonunda belgilab berilgan, **bizning xavfsizligimiz bilan bog‘liq bo‘lgan prinsiplar va pozitsiyalarimiz bugungi kunda jahon jamoatchiligidagi yaxshi ayondir.**

Avvalambor, uzoq va yaqin qo‘slnilarimiz bilan til topishib, ular bilan o‘zaro hamkor va hamjihat bo‘lib yashash va eng muhimmi, **hech qanday harbiy bloklarga qo‘silmalik**, muqaddas yurtimiz tuprog‘ida chet mamlakatlarning harbiy bazalarini joylashtirishga va harbiylarimizning chegaralarimiz tashqarisiga o‘tishiga yo‘l qo‘ymasligimiz shular jumlasidandir.

Bugun yuzaga kelayotgan xalqaro vaziyatda ayni shu yo‘l, shu siyosat biz uchun maqbuldir.

Aziz deputatlar va senatorlar!

Yana va yana bir bor barchangizni ana shunday ulug‘ va sharafli, shu bilan birga, o‘ta mas’uliyatli ishonch va vazifaga sazovor bo‘lganiningiz bilan tabriklab, oldingizga qo‘yilgan yuksak maqsadlarga erishishda avvalo sihat-salomatlik, bardamlik, yangi zafar va omadlar tilayman.

Hurmatli deputatlar!

Muhtaram senatorlar!

Shu fursatdan foydalanib, sizlar bilan yana bir masala bo‘yicha fikr almashib olsak, o‘rinli bo‘ladi, deb o‘layman.

Ma’lumki, saylovda eng ko‘p deputatlik o‘rinlarini olgan siyosiy partiya tomonidan Bosh vazir lavozimiga nomzodni taklif etish, ushbu nomzodni Prezident tomonidan ko‘rib chiqish, yangi parlamentning qo‘shma majlisida bu nomzodni muhokama qilish va tasdiqlash tartibi Konstitutsiyamizning 98-moddasida va shu asosda qabul qilingan tegishli qonunlarimizda aniq belgilab qo‘yilgan.

Shu bilan birga, Bosh vazirning vazifalari, uning qonuniy vakolatlari va mas’uliyati ham Asosiy qonunimizda o‘z aksini topgan.

Konstitutsiyamizga kiritilgan oxirgi qo‘srimcha va o‘zgartishlarga muvofiq, Bosh vazir va umuman, ijro hokimiyatining vazifalari va shu bilan birga, vakolatlari, bir so‘z bilan aytganda, mas’uliyati ancha kengaygani haqida barchamiz xabardormiz.

Hech kimga bu sir emas – Bosh vazir lavozimiga nomzod tanlash va uni tasdiqlab olish haqida gap borar ekan, albatta, bu o‘ta murakkab va mas’uliyatli masala ekanini hammamiz o‘zimizga yaxshi tasavvur qilamiz.

Bu vazifaga har tomonlama chuqur bilim va aql-zakovatga, keng fikrlash qobiliyati, katta hayot tajribasiga ega bo‘lgan, turli sinovlarda toblangan, muxtasar aytganda, ko‘pni ko‘rgan, mamlakatimizni rivojlantirish, taraqqiy toptirishda, yirik loyihalarni amalga oshirishda talabchan, tashkilotchi va jonkuyar, mas’uliyatli, javobgarlikni o‘z zimmasiga oladigan, eng muhimmi, har qanday vaziyatda ham odamlar bilan til topishishga, obro‘ qozonishga qodir bo‘lgan, o‘zining xususiyat va alomatlari bilan ajralib turadigan insonni topish – bu ancha murakkab va og‘ir vazifadir.

Shu ma’noda, bugun sizlarning muhokamangizga taqdim etiladigan nomzod o‘z faoliyati va bajargan vazifalari bilan el-yurtimiz, Vatanimiz erishgan marralarni qo‘lga kiritishda munosib hissa qo‘sghan odam bo‘lishi shart, desam, adashmagan bo‘laman.

Ayni hozir tilga olingan xususiyat va alomatlarga to‘g‘ri keladigan, javob beradigan insonni topish qanday og‘ir bo‘lmisin, barcha-barcha fikrlarni, xulosalarni inobatga olgan holda, ushbu vazifaga O‘zbekiston Respublikasi Bosh vaziri lavozimida faol mehnat qilayotgan Mirziyoyev Shavkat Miromonovich nomzodini tavsiya etaman.

O‘ylaymanki, bu nomzodni siz, hurmatli deputat va senatorlar hammangiz yaxshi bilasiz.

Shavkat Mirziyoyev o‘z rahbarlik faoliyati davomida turli mas’ul lavozimlarda ishlagan, katta tashkilotchilik va amaliyot tajribasi bilan obro‘ qozongan. Uni mamlakatimiz viloyatlari va tumanlaridagi barcha hokimlar, katta-kichik rahbarlar, xalqimiz yaxshi taniydi.

Siz xalq vakillari – hurmatli deputat va senatorlar ham bu nomzodni qo‘llab-quvvatlaysiz, deb ishonaman.